

הרב שלמה גולן

תגובה למאמר 'חובת קביעת מזוזה בספינות חיל הים' (מחניך גליון א)

ברצוני להאיר בדברי תורה בבחינת להגדילה ולהאדירה, לא באתי לחלוק על המסקנה ההלכתית לא מצד ההלכה ולא מצד המעשה, כותב המאמר פסק ודאי מתוך נקודת הנחה שיש לספינות 'צורת פתח', שכן לולא זה הדיון לא מתחיל.

בסעיף א' הובאה דעתם של השו"ע ונימוקו של הרמב"ם לגבי פטור ספינה ממזוזה. מתוך דבריהם יש להקשות הלא הבתים שבספינה עומדים שנים רבות וכן הנוסעים עשויים להימצא זמן רב ומדוע שיהיו פטורים ממזוזה? וכך למעשה הקשה הגרע"א (על הדף שו"ע או"ח סימן שסו סעיף ב) מדוע בתים בספינה פטורים ממזוזה אך חייבים בעירוב?

ה'חזון יחזקאל' השיב על כך (שבת פרק א הלכה י בהשמטות) שמזוזה היא 'חובת הדר', ולכן אע"פ שהבתים בספינה קבועים מצד עצמם, האדם אינו דר באופן קבוע אלא רק לצורך נסיעתו בים. לעומת זאת חבל פוסקים אחרים ('חמדת שאול', 'מור ואהלות' ו'יקונטרס המזוזה' להגר"ב זילבר) עולה חילוק אחר. אומנם הבית קבוע, אך הוא חלק מספינה ונע ביחד עמה, ולכן אין זה דירה כלל.

בלשון בריסקאית נאמר, כי לדעת ה'חזון יחזקאל' הוי חובת 'גברא', ולדעת שאר הפוסקים הוי 'חפצא'.

לפי זה יש לדון את חייל צה"ל בספינה. לדעת החזון יחזקאל יהיו פטורים ממזוזה כיוון שהחייל מרגיש כאורח הנמצא בספינה בעל כורחו, גם אם הוי לזמן ממושך, ולדעת האחרים ג"כ יהיו פטורים אך בצד החפצא, שכן הספינה נעה ממקום למקום. והנ"מ תהיה לגבי אוהל, לדעת החזון יחזקאל פטור, אך לדעת הפוסקים האחרים חייב.

